

ברכת הנהנין – בריה

האוכל בריה

כבר ביארנו שאין לברך ברכה אחרונה אלא אם אוכל שיעור כזית, מכל מקום כתב המחבר באורח חיים (רי, א) וז"ל "ויש מסתפקים לומר שעל דבר שהוא כברייתו, כגון גרגיר של ענב או של רימון, שמברכין לאחריו אף על פי שאין בו כזית; לכך נכון ליזהר שלא לאכול בריה פחות מכזית. הגה: ולא מקרי בריה אלא אם אכלו כמות שהוא, אבל אם לקח הגרעין ממנו, לא מקרי בריה (הר"י פ' כיצד מברכין וב"י בשם רשב"א) עכ"ל.

קטנית, גרעינים, פלח תמוז, שומשום וכו'

וכתב בפסקי תשובות "כמבואר במשנ"ב (סק"ה) שכמו"כ הקטניות בכלל בריה הם, ואפילו קטניות הגדלים הרבה בשרביט (תרמיל) אחד, כל קטנית אחת מתוך השרביט קרוי בריה. ועפ"י נראה שכמו"כ פלח של תפוז ושאר פירות הדר ג"כ בכלל בריה הוא, וכן גרגירי התירס וגרעינים שחורים וגם גרעיני דלעת (גרעינים לבנים) וכל כיוצא בזה, כל אחד מהם יש בה חשיבות בריה ויש ליזהר שלא לאכול מהם אלא שיעור כזית או להשתמש באחד מהעצות דלהלן.

ואפילו גרגירים קטנטנים של מאכל כלשהו, כל שהם שלימים כברייתן הרי הם בכלל בריה, וכגון גרגירי שומשום ופרג. אשל אברהם בוטשאטש, ועי"ש שרק באופן שנתנום על מאפה וכדו' אין לחשוש להם לבריה, כיון שבטלים למאפה, ואף שלא אכל מהמאפה שיעור אין שום חשש ספק ברכה אחרונה על גרגירים אלו משום בריה, הו"ד להלכה בשו"ת שבה"ל ח"ח סי' ל"ד.

ודע עוד, שכל זה לענין גרעיני הפרי, אבל לענין קליפת הפרי, כו"ע יודו שקליפה שאין הדרך לאוכלה, הורדתה מהפרי (כשהפרי נשאר שלם לגמרי) אין מבטל חשיבות הבריה, אבל קליפה הראויה לאכילה אם הורידה מהפרי בטל חשיבות 'בריה' אפילו נשאר הפרי שלם.

ביטול שם בריה

כתב בפסקי תשובות" ולא מיקרי בריה אלא אם אוכלו כמות שהוא וכו'. ובמשנ"ב (סק"ח) ואם נפל ממנו קצת ע"י בישול כמו שרגילות הוא להתפרפר ע"י בישול, נראה שע"י זה מתבטל ממנו שם בריה. ולשיטת המג"א (סק"ד, הנזכר לעיל אות ד') וסייעתו (בפירוש דברי הרמ"א עפ"י הרא"ש), לא יועיל מה שירוד מהפרי קצת ע"י בישול, ורק אם הוריד ממנו מעט יותר מהרגיל להתפרפר ע"י הבישול, או שנתמעך עד שנסתנה צורתו, אז בטל ממנו שם 'בריה', וכל שכן אם חתך אפילו מעט ממנו, ושוב אינו שלם.

ודע, שכמו"כ מה שכתב בשעה"צ בשם החיי אדם "הוא הדין אם חילקו מקודם לשתיים ואכלו", עפ"י שיטת המג"א (לחשוש לשיטת הרא"ש) הכוונה שחותכו לשניים עוד לפני הברכה עליו, אבל אם הובא לפניו שלם ובירך עליו ואח"כ חתכו לשניים לא יועיל לפטרו מחשש 'בריה' אלא אם כן יאכל חצי אחד ויבלע ואח"כ יאכל החצי השני, אבל אם יכניסם לפיו ביחד ויאכלם הרי הוא עדיין בחשש 'בריה'.

ואפילו כשחתכו לפני הברכה, אין מתבטל ממנו דין 'בריה' א"כ חתכו לשניים ממש, אבל אם חתכו מעט ועדיין החתיכות מחוברות זה לזה, בגדר שלימה הוא.